

LITERATUUR

- Arnolds, E. (1984). Standaardlijst der Nederlandse Macrofungi. Coolia 26 (Supplement).
- Bondartsev, A.S. (1953). The Polyporaceae of the European USSR and Caucasia. Moskou-Leningrad.
- Christiansen, M.P. (1960). Danish resupinate fungi. Part II. Homobasidiomycetes. Dansk bot. Ark. 19(2): 63-388.
- Domanski, S. (1972). Fungi. Polyporaceae I (resupinatae). Mucronoporaceae I (resupinatae). Warsaw.
- Jahn, H. (1970/1971). Resupinate Porlinge, Poria s. lato, in Westfalen und im nördlichen Deutschland. Westf. Pilzbr. 8: 41-68.
- Jülich, W. (1984). Die Nichtblättermilchpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. In H.Gams, Kleine Kryptogamenflora, Band IIb/1.
- Quélet, L. (1888). Flore mycologique de la France. Paris.
- Ryvarden, L. (1976). The Polyporaceae of North Europe. Volume 1. Oslo.

Coolia 33: 95 - 100. 1990.

OVER TWEE ZELDZAAMHEDEN IN EIGEN TUINEN

J. Geesink, Molenstraat 27, 6914 AC Herwen

Private gardens can also be interesting for fungi. Described and illustrated are some very rare species. *Asterostroma ochroleucum* was growing on old bricks; it is characterized by two types of asterosetae in the subiculum and verrucose spores. *Eichleriella deglubens* grew on a dead little branch of a cherrytree; this Heterobasidiomycete has dark coloured hyphae and basidia and allantoid spores. *Asterostroma laxum*, from a wood on sandy soils, growing on the rind of conifers, is compared with *A. ochroleucum*; the former has smooth globulose spores, very big basidia, and one type of asterosetae.

In de tuin van mijn huisgenootlid ligt al jaren een hoop oude, niet gebruikte bakstenen waartussen allerlei onkruid tiert. In het voorjaar, op 6 mei 1989, hadden wij wat stenen nodig voor een karweitje. Onderaan bleken de gaafste stenen te liggen. En daar, waar het ook het vochtigst was, groeide aan de onderkant van die stenen een mij op het eerste gezicht onbekende korstzwam. Deze zwam liet heel gemakkelijk los van de stenen en was voorzien van dunne rhizomorfen. De kleur was licht okergeel met een witte rand.

De fungus bestond uit hyfen zonder gespen van 1,5-4 µm breed (zie fig. 1a) en talrijke gloeocystiden, vaak met een spitsje, 38-45 x 6-7 µm groot met enkele uitschieters tot 13 µm breed (zie fig. 1b). Het subhymenium bestond uit een enorm aantal asterosetae (stervormige setae), geelbruin van kleur en dikwandig. Ze hadden stralen van 50-90 µm lengte, soms iets dichotoom vertakt (zie fig. 1c). De basidiën, zonder gespen, maten 43-50 x 6-7 µm (zie fig. 1d).

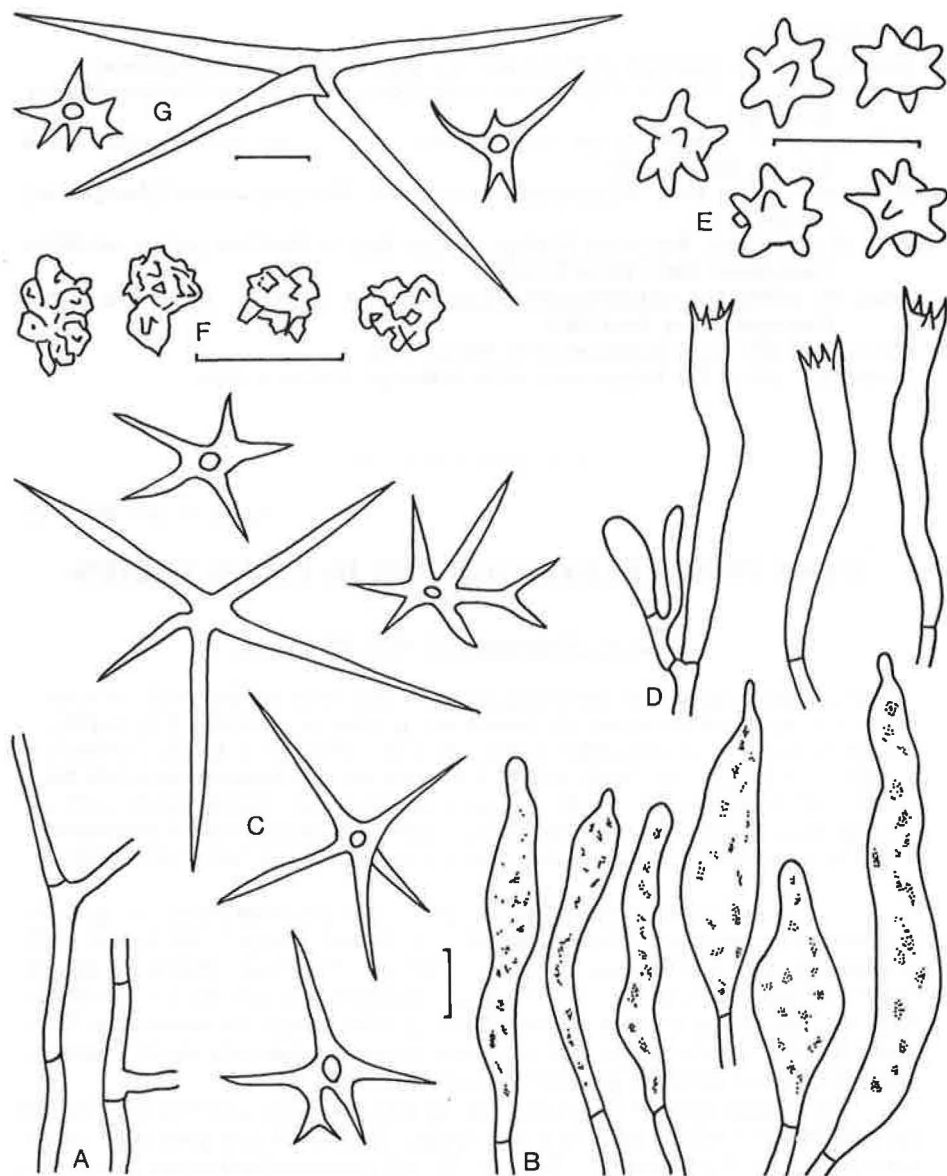

Fig. 1. *Asterostroma ochroleucum*: a. hyfen; b. gloeocystiden; c. asterosetae in het subhymenium; d. basidiën; e. sporen; f. kristallen; g. asterosetae in het subiculum. Maatbalkje is 10 μ m.

De hyaline, globuleuze, amyloïde sporen waren voorzien van 1,5 μm lange, stompe, afgeronde uitsteeksels, aan hun bases ongeveer 1 μm breed (zie fig. 1e). In het weefsel lagen vele kristallen van ongeveer 10x8x8 μm groot met een ruw oppervlak (zie fig. 1f). Tevens waren er hyfenstrengen te vinden met een breedte van meestal 25 μm .

Om een indruk te krijgen van het subiculum (weefsel onder het subhymenium) heb ik een stukje weefsel, dat immers zo gemakkelijk loslaat, "op de kop" bekeken. Zo heb ik ontdekt dat er twee typen subiculum-asterosetae bestaan, n.l. asterosetae met veel langere "stralen" dan die vanuit het subhymenium en kleine, gedrongen asterosetae met dikke stralen (zie fig. 1g).

Het op naam brengen van deze fungus was niet moeilijk. Smalle gloeocystiden, tot 8 μm breed en ronde sporen, voorzien van verspreid staande, stompe stekels (Jülich & Stalpers, 1980: 46) waren de kenmerken waaruit blijkt dat we te maken hebben met *Asterostroma ochroleucum* Bres., hoewel ik in de literatuur nergens heb gevonden dat de soort amyloïde sporen heeft. Maar dat overkomt me wel vaker.

Christiansen heeft de soort in zijn werk (1960: 306) beschreven. Er zouden twee soorten met amyloïde sporen bestaan, maar die kunnen niet in aanmerking komen. Blijft over de keuze tussen *A. medium* Bres. en *A. ochroleucum*. *Asterostroma medium* heeft echter veel bredere gloeocystiden. Zo rest derhalve *Asterostroma ochroleucum* Bres. Volgens de literatuur is deze aphylophoraal een houtbewoner. De heer Stalpers vertelde mij dat hij dit organisme wel in vochtige kelders e.d. heeft aangetroffen. Volgens de Standaardlijst (Arnolds, 1984) is deze soort met twee vondstmeldingen onder de zeer zeldzame te rekenen.

Uit de titel van dit opstel blijkt dat er in mijn tuin ook wat bijzonders is gevonden. Luistert.

In juni beginnen de kersen van mijn twee oude kersebomen rijp te worden. De spreuwen gaan daar dan met zoveel misbaar te keer dat er wel eens een takje afbreekt.

Zo gebeurde het dat ik op 10 juni 1989 onder één van de kerselaars een dood takje op de grond zag liggen, met een korstzwammetje erop. Zowel het 1 cm dikke takje als het zwammetje waren zwart. Hoe zie je het!

Het bleken een paar vrij loszittende, zwarte, enkele cm^2 grote fungi te zijn, die op de schors van het takje groeiden. Met de loupe waren op het oppervlak korte, stompe, zwarte stekeltjes te zien, maar te ver uit elkaar staand om het oppervlak hydnoïd te noemen. Zo'n uitsteekseltje was ongeveer 0,2 mm lang en 0,2 mm breed aan de basis. Ze waren samengesteld uit donker, onduidelijk, onregelmatig weefsel en stonden vrij ver uit elkaar, ongeveer 2 à 3 per millimeter.

Het hymenium bestond uit zeer dicht op elkaar staande bruine, ronde basidiën die van bovenaf gezien kruislings in vieren waren gedeeld. Op elk part groeide een lang epibasidium van meestal 20 μm lengte waaraan de sporen zich moeten ontwikkelen (zie fig. 2a). De maat van de basidiën was 30-32 x 9-11 μm .

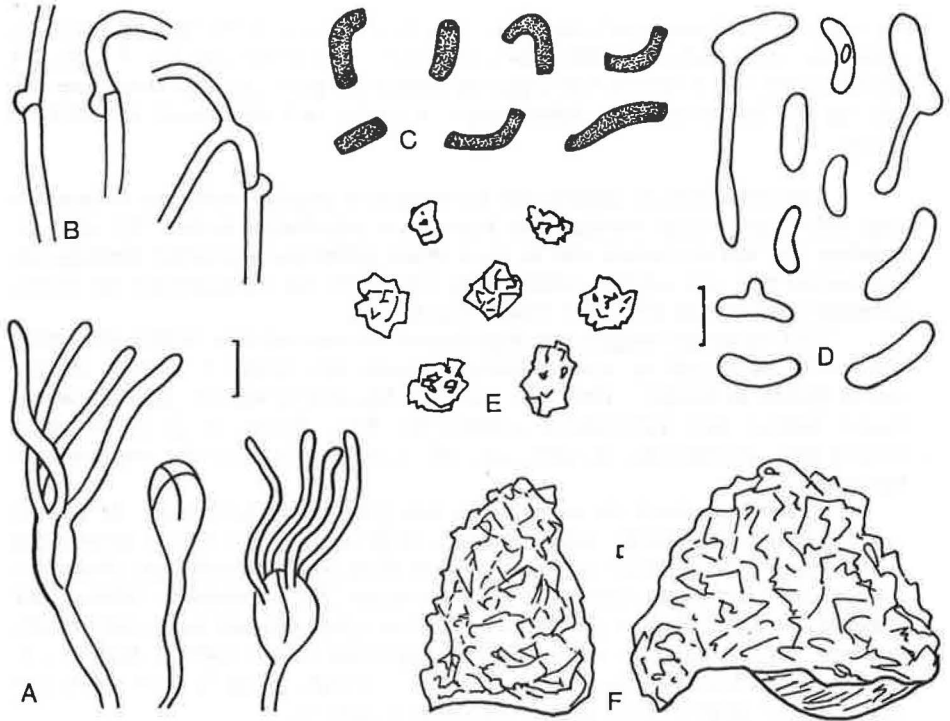

Fig. 2. *Eichleriella deglubens*: a. basidiën; b. hyfen; c. fragmentjes van donkere hyfen; d. sporen; e. kristallen; f. nutteloze "stekels". Maatbalkje is 10 μ m.

Dit geldt dan voor het opgeweekte materiaal. De basidiën bezaten geen dwarssepten aan hun bases. Het subhymenium werd gevormd door een slijmige laag van dunwandige, smalle hyfen van 2-3 μ m dik met moeilijk te vinden gespen (zie fig. 2b). Het subiculum bestond uit donkergrijze hyfen die door het pletten van het preparaat in korte fragmentjes, tot 10 μ m lang, verbrossend waren, met een breedte van 2-3 μ m (zie fig. 2c). De zwarte kleur van deze heterobasidiomyceet wordt door deze donkere hyfen en de bruine basidiën veroorzaakt. De sporen waren allantoid, 15-18 x 4,5-5 μ m groot, dunwandig, glad en produceren secundaire sporen (zie fig. 2d).

Het hymenium was zo dicht samengesteld uit basidiën dat door "kwetsen" van het preparaat het hymenium in op schotsen gelijkende, hoekige stukken uiteen dreef. Dat zal ook de oorzaak zijn van de stevige, taaie consistentie van dit heterobasidiomyceetje. In het weefsel kwamen kristalletjes voor, meestal 6-10 μ m groot (zie fig. 2e).

Rest nog het nota nemen van de "stekeltjes" op het hymenium (zie fig. 2f). Het kan niet een manier zijn om het oppervlak van het hymenium te vergroten,

want er groeien geen basidiën op die stekels. In de natuur hoeft blijkbaar niet alles doelmatig te zijn. Ik concludeer dat, als een verschijnsel aan een organisme geen bezwaar is voor zijn voortbestaan, dat verschijnsel rustig gehandhaafd kan blijven.

Het is duidelijk dat dit zwammetje bij de familie Tremellaceae thuis hoort. Met Jülich (1984) determinerend kom je op eenvoudige wijze uit op de soort *Eichleriella deglubens* (B. & Br.) D. Reid. "Deglubens" is het onvoltooid deelwoord van het latijnse werkwoord "deglubere" wat afglijden, villen betekent. Een toepasselijke naam omdat de zwam heel gemakkelijk van het substraat loslaat.

Martin heeft in zijn revisie (1952: 66) de soort opgenomen onder de naam *Eichleriella spinulosa* (B. & Curt.) Burt met o.a. het synoniem *E. deglubens* (B. & Br.) Lloyd.

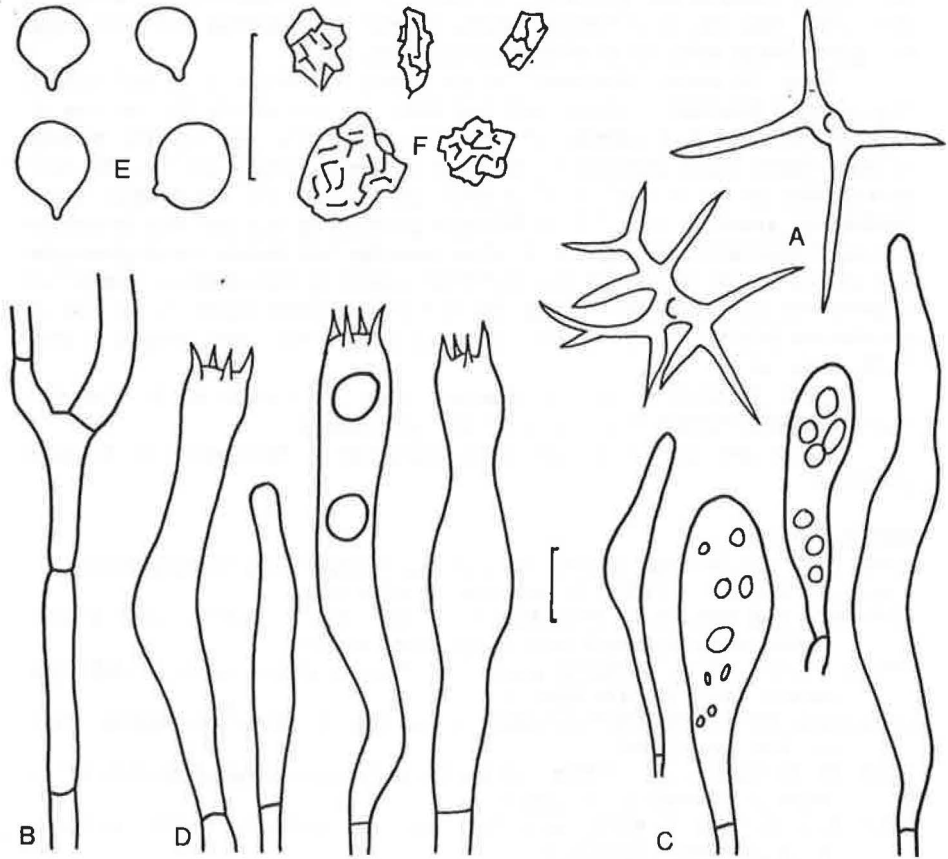

Fig. 3. *Asterostroma laxum*: a. asterosetae; b. hyfe; c. gloeocystiden; d. basidiïen; e. sporen; f. kristallen. Maatbalkje is 10 µm.

Ook Christiansen heeft (1959: 33-34) onze fungus behandeld onder de naam *Eichleriella spinulosa* (B. & Curt.) Burt, evenals Bourdot & Galzin (1928: 47). In de Standaardlijst (Arnolds, 1984: 347) staat hij vermeld met slechts één gegeven: de hoofdletter "L" (van Leiden). Het zal een zeer lang geleden gedane vondst zijn.

In dit opstel heb ik ook kristallen beschreven. Dit heeft wel degelijk nut want dit kenmerk wil je wel eens van een dwaalspoor afbrengen.

Naschrift

De heer H. Lammers had mij al eens gezegd dat hij *Asterostroma laxum* Bres. in zijn terreinen had gevonden. Nu had hij mooi materiaal voor mij verzameld (dec. 1989). Het ook al loszittende korstzwammetje was lichtbruin van kleur, enige cm² groot. Het groeide op de schors van naaldhout.

Door de massa asterosetae waren andere elementen lastig zichtbaar te krijgen. Deze asterosetae waren over het algemeen iets kleiner dan die van *A. ochroleucum*, meestal omstreeks 35 µm in doorsnee (zie fig. 3a). De moeilijke zichtbare hyfen waren ongeveer 5 µm breed en zonder gespen (zie fig. 3b). Veel gloeocystiden in het weefsel, 40-90 x 10-14 µm (zie fig. 3c). De basidiën waren uitzonderlijk groot. Ik heb 72-80 x 9-10 µm gemeten. Ik kan me niet herinneren ooit zulke enorme basidiën gezien te hebben (zie fig. 3d). Basidiën noch gloeocystiden hadden gespen. De sporen waren globuleus, glad, hyalien, duidelijk amyloid en voorzien van een forse apiculus (zie fig. 3e). De kristallen waren als die van *A. ochroleucum* (zie fig. 3f). In het weefsel waren hier en daar hyfenstrengen te zien, 30-40 µm breed.

Deze korstzwam met zijn enorme basidiën is volgens de Standaardlijst (Arnolds, 1984) éénmaal eerder in Nederland gesignaleerd.

Beide *Asterostroma* soorten staan afgebeeld in Breitenbach & Kränzlin (1986).

LITERATUUR

- Arnolds, E. (1984). Standaardlijst van Nederlandse macrofungi. *Coolia* 26 (Supplement).
- Bourdot, H. & Galzin, A. (1928). *Hyménocètes de France*. Paris.
- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. (1986). *Pilze der Schweiz*. Band 2. Nichtblätterpilze. Heterobasidiomycetes, Aphylophorales, Gastromycetes. Luzern.
- Christiansen, M.P. (1959). Danish resupinate fungi. Part I. Ascomycetes and Heterobasidiomycetes. *Dansk bot. Ark.* 19(1): 7-55.
- Christiansen, M.P. (1960). Danish resupinate Fungi. Part II. Homobasidiomycetes. *Dansk bot. Ark.* 19(2): 63-388.
- Jülich, W. & Stalpers, J.A. (1980). The resupinate non-poroid Aphylophorales of the Northern Hemisphere. Amsterdam.
- Jülich, W. (1984). Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. In H.Gams, *Kleine Kryptogamenflora*. Band II b/1.
- Martin, G.W. (1952). Revision of the North Central Tremellales. New York. (Reprint 1969, *Bibliotheca mycologica* 22).